

Русенското списание „Ученическа мисъл” („Изгрев”)

Живодар Душков

The author treats the history of „Uchenicheska Misl” („Izgrev”) Magazine, published in the City of Ruse in the period 1919-1922. He evaluates the role of the editors of the magazine and the magazine itself for making favourable conditions amongst the school youth for literary creative work. The author also names young people, who have published their works in the magazine, and afterwards became famous writers and poets, who wrote their names on the pages of the Bulgarian literary history.

Key words: History of the Press, Journalism, native land

ВЪВЕДЕНИЕ

Всяка една дума от заглавието е необходима и уточняваща. Това е така, защото в България са отпечатвани и други издания, носещи името „Ученическа мисъл” – в Бяла Слатина, Видин, Кюстендил, Лом, София [2., с.445-446, №7547 - №7551]. Засвидетелствани са и вестникарско-списанийни наименования „Изгрев” – във Враца, Дупница, с. Ердованлий, Горнооряховско (днес с. Орловец), Кюстендил, с. Михайлово, Сливенско, Плевен, Пловдив, Самоков, Севлиево, Силистра, Сливен, София, Татар Пазарджик (дн. Пазарджик), Харманли [1., с. 365 - 368, №2729 - №2732, №2734, №2735, №2737 - №2747, №2749, №2750]. Съществуват и медии с двойни имена, едното от които е или „Ученическа мисъл”, или „Изгрев”. Например в Нова Загора се печата списание „Начало” [1., Т. II, №4316, с. 42-43], излизало в един продължителен периода (1924-1944), но от брой 150 (1929 г.) е преименувано на „Изгрев”. Аналогични са случаите и със старозагорски вестник „Изгрев” (1929) [1., Т. II, №6784, с. 350], излизал в последните си броеве (№10 - №14) с името „Старозагорски изгрев”; вестник „Изгрев” в Плевен - с име „Прожектор” [1., Т. II, №2732], сп. „Изгрев” (София) – с име „Нов изгрев” [1., Т. I, №2736]... Затова следва да се отбележи, че само едно-единствено издание – русенското, съчетава в себе си и двете названия, като в периода 1919-1920 г. списанието излиза със заглавие „Ученическа мисъл”, а по-късно, до края на съществуването си, е преименувано на „Изгрев”. Освен това трябва да се има предвид, че в град Русе е печатан на два пъти, в годините 1911 и 1933-1934, и вестник „Изгрев” [1., Т. I, №2733 и под №2748 – с. 366 и 368], аз разглеждам конкретно едноименното списание (1921-1922).

Да се спра на изданието „Ученическа мисъл” („Изгрев”), съм имал няколко основания:

1. От няколко години част от научните ми дирения са насочени към русенския печат [5.], така че подобно изследване се вписва в тези ми интереси.

2. При проучването на един богат архив (на писателя и редактора Тодор Хр. Дашков) попаднах и на писма, пряко свързани с участието в това русенско издание на младите тогава, а впоследствие утвърдени творци Ангел Каралийчев и Никола Фурнаджиев [Вж.: 3., 4.], което допълнително ме амбицира да изследвам по-подробно списанието;

3. Самият аз се занимавам със създаването на младежко издание и от подобна гледна точка проявявам и професионален интерес към тематиката, графиката, постиженията на някогашните редактори и сътрудници;

4. През настоящата година в Русе се отбелязва 170 години светско образование, а естествен център на тържествата е СОУ „Хр. ботев” – правоприемник на първото русенско светско училище, прераснало в гимназия „Княз Борис”, където в края на 20-те и началото на 30-те години учители и ученици като Христо Стоянов, Спас Ганев, Атанас Матеев, Тодор Хр. Дашков, д-р Димитър Баларев, Йордан Просенчков и др. са редактори и сътрудници на сп. „Ученическа мисъл” („Изгрев”);

5. Допълнително обстоятелство е и фактът, че само след два месеца предстои да бъде отбелязана една кръгла годишнина - 90 години от излизането на първия брой на сп. „Ученическа мисъл“.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Появата на списание „Ученическа мисъл“ е санкционирана от Министерството на народната просвета, което с Окръжно №8103 от 22 април 1919 г. го одобрява и препоръчва на учителската колегия в страната. Още в „главата“ на списанието е изведено, че то е предназначено **„за ученички и ученици от средните училища“**. Негови редактори са гимназиалните учители в Русе Спас Ганев и Христо Стоянов. В програмната статия, написана от двамата педагози-редактори, са посочени целите, които медията ще осъществява:

1. Да подпомага всестранно умственото развитие на средношколската младеж, като дава избрани статии из всички области на научната и художествена мисъл, предимно оригинални;
2. Да буди творческите сили на учащите се юношество чрез оригинални ученически трудове и опити из различните области на духовния ни живот;
3. Да спомага и за развитието на самокритиката у учащите се и подтиква последните към самодейност и самовъзпитание.

Първият брой на „Ученическа мисъл“ излиза в края на януари 1919 г., т.е. 10 месеца преди подписването на Ньойския договор, бележещ поредната национална катастрофа за страната ни. Това е време на духовна криза, на преждевременно възмъжаване на младото поколение, на крах на множество идеали и илюзии... От тази гледна точка заслужава да се отбележи, че създаването на средношколско списание е и навременно, и необходимо, понеже подтиква към духовен живот юношеството, на което се налага да се изявява в атмосферата на тежката икономическа и политическа криза след Първата световна война. В статията си „Траурни дни“, отпечатана в първата книжка на списанието (с.5), Христо Стоянов се обръща към младите: *„Създайте си нови ценности. И почнете отново – със свой разум и със свои идеали. Животът на изневерената [може би: низвергнатата – бел. моя: Ж.Д.] ни родина е пред вас – пресътворете го“*.

Редакторите обещават, че като сътрудници на изданието са привлечени действително големи имена от областта на литературата и науката: Антон Страшимиров, Стилиян Чилингиров, Ник. Вас. Ракитин, проф. д-р Михаил Арнаудов, д-р Никола Бобчев, проф. д-р Стефан Младенов, д-р Димитър Баларев, д-р Я. Арнаудов и пр., както и други, не така „звездни“, но навремето твърде популярни творци: Екатерина Манчева, Тодор Хр. Дашков, Борис Тричков, Николай Михайлов, Владимир Тенев и т.н. Освен това, макар и като условно намерение, редакторите обясняват, че в списанието ще бъдат застъпени темите: **Художествена литература, Словесност и литературна критика, Популярна философия и педагогия, Естествознание, Физикоматематика и История и география**. Трябва да се отбележи, че в общи линии „списъкът“ на набелязаните като бъдещи сътрудници автори е запазен, а що се отнася до тематиката, тя е разпръсната в по-други рубрики, за които ще стане дума по-долу.

Редакцията на списанието е естествено базирана в Русе. В отделни книжки като адреси са посочени улиците „Ангел Кънчев“ № 21, „Войводова“ № 74 и „Госпитална“ № 4 и бул. „Придунавски“ № 54. Всъщност в повечето случаи това са домовете на редакторите, каквато е била тогавашната практика.

Редактори

В първите книжки не са посочени имената на редакторите-основатели на списание „Ученическа мисъл“ Спас Ганев и Христо Стоянов, а е записано, че изданието **„уреща комитет от гимназиални учители в гр. Русе“**. Двамата са

съредактори през 1919 и 1920. Двойната книжка 5-6 (1920) е редактирана изцяло от Спас Ганев. На последната страница той е отбелязал този факт и е записал, че „сам е отговорен за поместените в нея материали“. Възможно е да е имал нещо предвид, тъй като последва напускане на редакторството. Възможно е да има и друга причина – примерно несъгласие с планираното от Христо Стоянов и Димитър Тодоров основаване на „Учителска книгоиздателска кооперация „Мисъл“-Русе“, в резултат на което „Ученическа мисъл“ загубва своята самостоятелност. Възможно е причината да е и такава, каквато макар и несигурно, изтъква Тодор Хр. Дашков - Ганев става учител в Образцов чифлик. Фактът обаче е, че последните за 1920 година две книжки 7-8 и 9-10 са редактирани единствено от Хр. Стоянов.

От 1921 година под шапката на споменатата учителска кооперация излизат четири списания:

„Здравец“ – илюстрирано списание за ученици от първоначалните училища с редактори Христо Йончев, Екатерина Манчева и Тодор Хр. Дашков; „Юноша“ – илюстрирано списание за ученици от прогимназиите с редактори Димитър Тодоров и Дора Иванова; „Ученическа мисъл“, но вече с ново име - „Изгрев“, редактирано от Хр. Стоянов, Атанас Матеев и д-р Я. Арнаудов, и „Нов път“ – обществено-педагогическо списание, засягащо теорията и практиката на първоначалното, прогимназиалното и гимназиално образование с редактори Борис Тричков, Нико Просеничков и Хр. Стоянов.

Следователно през третата и четвъртата годишнина от съществуването си списание „Изгрев“ (бивше „Ученическа мисъл“) подменя и разширява редакционния си екип.

Редакторите не са от най-активните „списователи“ в своето издание, но техните статии са задълбочени и разглеждат по-глобални проблеми (Спас Ганев: „Ив. Вазов и художествената ни литература в бъдеще“ – *Ученическа мисъл* [понадатък: УМ], №1, 1919, с. 3-5; Хр. Стоянов: „Практическа дейност на ученика“ - УМ, №4, 1919, с. 22-23, „Волята над всичко“ - *Изгрев* [понадатък: И], №2, 1921, с. 1-5, „Философията на безсилните“ - И, №5-6 1921, с. 14-17, „Половата война“ - И, №1, 1922, с. 1-4; Ат. Матеев: „Еволюция и революция в човека и човешките общества“ – И, №2, 1921, с. 7-12, „Естественото развитие на земния живот“ – И, №2, 1922, с. 9-16, „Еволюция и революция в природата“ – И, №1, 1921, с. 11-14, „Трябва да се пази и подобрява отечествената природа“ – И, №3, 1921, с. 9-11, „Как е създадена науката за измрелия свят на земята“ – И, №5-6, 1921, с. 20-26; д-р Я. Арнаудов: „Естетичен вкус и литературна критика“ – И, №1, 1921, с. 6-11, „Към животворящия извор“ – И, №5-6, 1921, с. 1-8 и др.).

Специално искам да отбележа, че д-р Я. Арнаудов и Атанас Матеев са автори на списание „Ученическа мисъл“ още от самото му основание (Вж. Арнаудов, Я. „За приказката“ - УМ, №1, 1919, с. 28-32; Матеев, Ат. „Биологията в миналото и сегашно време“ - УМ, №2-3, 1919, с. 26-28) – обстоятелство, което явно е взело превес при включването им в обновления в края на 1920 година редакционен екип на списанието.

Заглавие на списанието

Първоначално заглавието е „Ученическа мисъл“. Предназначено е да бъде списание „за ученички и ученици от средните училища“. От 1921 г. заглавието вече е сменено – „Изгрев“. Променено е и поясняването що за списание е – „за ученички и ученици от средните училища и за самообразование“.

Трудно е да се отговори защо се е наложило прекръстването. Много вероятно е да се е търсела по-пряка връзка с друго едно от списанията, издавани от учителската кооперация – „Нов път“ или в заглавието да се визира вярата, че младото поколение е носител на бъдещия ден.

Като графика на заглавката явно редакторите са търсили най-доброто, защото се срещат различни варианти, различаващи се значимо един от друг. И това е факт,

който се отнася в еднаква степен и за времето, когато списанието се нарича „Ученическа мисъл“, и за продължаването му с новото име „Изгрев“. Общото е наличието на винетки, стилизираност и пр., изпълнени в стила сецесион (от нем. Sezession, Secession). Със сигурност се знае, че един от художниците е А. Лазаров, чието име е вмъкнато в „главата“ (И, №1, 1921; №1, 1922).

Година 2. Ноември и декември 1920. Книжка 9, и 10.

Година 3. Януари 1921. Книжка 1.

Периодичност

Предварително е обявено, че списанието излиза веднъж месечно и единствено през юли и август, когато е лятната училищна ваканция, няма да се печата. И действително обещанието е спазено. Четирите годишнини в цифрово отношение се изразяват така:

- I. № 1, ян.; № 2-3, февр.-март; № 4, апр.; № 5, май; № 6, юни; № 7, септ.; № 8, окт.; № 9- 10. дек. 1919;
- II. № 1-2, ян.- февр.; № 3, март; № 4, апр.; № 5-6, май-юни; № 7-8, септ.-окт.; № 9-10, дек. 1920;
- III. № 1, ян.; № 2, февр.; № 3, март; № 4, апр.; № 5-6, май-юни; № 7, септ.; № 8-10, окт.- дек. 1921;
- IV. № 1, ян.; № 2, февр.; № 3-4, март-апр.; № 5-6, май-юни; № 6, дек. 1922.

Обещано е, че списанието ще обхваща 2½-3 печатарски коли. Някои от книжките обаче са двойни (има случай и на тройна!), така че обемът на изданието на отделната книжка на практика е по-друг, но в сумарен еквивалент достига 270-320 страници.

Цена

Годишният абонамент на „Ученическа мисъл“ е 20 лева (предплатени). Цената на отделната книжка е 2 лева. Вече през третата и четвъртата годишнина, т.е. когато списанието става „Изгрев“, годишният абонамент е определен на 30 лева, а отделната книжка е 3 лева.

Печатница

Списанието е печатано първоначално в печатница „Ат. Н. Данков“, след това - в „Елисей Петков“ и до края - в печатница „Учител“. Използвани са услугите и на други печатници в София – за изработването на не многото на брой клишета.

Съдържание

В списание „Ученическа мисъл“ условно биха се обособили два раздела в зависимост от възрастта на участващите в списването му.

Специалисти (писатели, поети, научни дейци, учители, общественици) поддържат няколко рубрики:

В *Из живота на великите хора (Из живота на великите мъже)* са поместени интересни биографични материали – за Пушкин (от И. А. Гончаров - *И*, №2, 1921, с. 14-15) и Толстой (от Н. Куприн – *И*, №3, 1921, с. 14-19) (и двата материала са преведени от Ц. Калчев), за Гогол (от Белински – *И*, №3, 1921, с. 15-16) и Чехов (*И*, №5-6, 1921, с. 29-31) (в превод на Д. Минков от Ловеч), за Бетховен (от Дора Иванова – *И*, №1, 1921, с. 15-16), Ливингстон и Стенли (от С. Бобин. – *И*, №7, 1921, с. 18-20) и др.

Всеки брой съдържа рубриката *Външен преглед (Външна хроника)*. Добих впечатление, че в първата годишнина на списанието тя се поддържа от Спас Ганев, използващ инициалите *Сп. Г.* или *Сп.* (*УМ*, №1, 1919, с. 39-40, №2-3, 1919, с. 54 и др.), а в третата и четвъртата годишнина я списва д-р Я. Арнаудов, тъй като под много от материалите стои псевдонимът *Ар* (*И*, №2, 1921, с. 15-17, №3, 1921, с. 16-18, №3-4, 1922, с. 34-36 и др.)

В първата годишнина се поддържа рубрика *Из науката и живота*, в която на читателите се поднасят интересни четива като „От кога съществува живот на земното кълбо?“, „Тежестта на човешкото тяло“, „Ново означение на часовете през денонощието“ (*УМ*, №1, 1919, с. 41-42), „Нов материк“, „Втората най-близка звезда до слънчевата система“, „Произходът на печатането“ (*УМ*, №2-3, 1919, с. 49) и др. под. Спорадично се появява рубриката *Около света*, изпълнена с любопитни вести от чужбина (Вж.: „Игри и спорт в Англия“, „На нос Нордкар“ – *И*, №5-6, 1922, с. 25-27 и 28-29). Явно предназначението на подобни материали цели да засилва вниманието на учениците към научните истини, да разшири познанията им, получавани в часовете по география, история, биология и др.

Във връзка с учебната дейност е и рубриката *Беседи с ученика*, чието съдържание е твърде разнообразно: Д. „За заучаването“ (*УМ*, №2-3, 1919, с. 48), Хр. Ст. „Практическата дейност на ученика“ (*УМ*, №4, 1919, с. 22), Ив. Ст. „Няколко думи за Добруджа“ (*УМ*, №5, 1919, 22-25), А. Я. Емиров „За поезията и нейното значение“ (*УМ*, №4, 1919, с. 18-21) и пр. Също с такава насоченост е и редакционната рубрика *Книжнина*, поддържана от Спас Ганев, който ползва псевдонимите *Сп. Г.* и – вероятно – *S.* От нея читателите могат да научат за новоиздадени книги, литературни очерци, сборници с решени задачи по математика и др., чието предназначение и за ползване в извънкласната подготовка (от учениците) или за осъвременяване знанията си и поддържане на формата (от учителите) (*УМ*, №4, 1919, с. 35-36, №5, 1919, с. 34-35 и т.н.).

Заглавието на рубриката *Училищна хроника* би могло да подведе читателя, че в нея ще изобилстват съобщения и дописки за мероприятия, провеждани в различни училища. Всъщност това не е така. В нея са поместени статии от различен вид, но приличащи си по своята актуалност и злободневност. Като илюстрация на казаното ще посоча някои от тези „парливи“ въпроси: „Училищните занятия“, „Съкратената програма за средните ни училища“, „Ученическото облекло“, „Върху материалното възнаграждение на гимн. Учители“ (*УМ*, №1, 1919, 36-30), „Облекчение за учениците войници“, „Облекчение за абитуриентите невойници“, „Върху изпитите на частните ученици“, „Училищната дисциплина“, „Родителско-учителските срещи“ и т.н. (*УМ*, № 1, 1919, с. 36-39, №2-3, 1919, с. 52-53, № 4, 1919, с. 25-27, №5, 1919, с. 26-27).

От имената на бъдещи сътрудници, срещани в рекламата на изданието, бих отбелязал на първо място Антон Страшимиров. Остава загадка за пътя, по който до читателя достига словото на писателя – дали текстът е предоставен лично от Страшимиров или е препечатка, дали първата публикация е първом в „Училищен преглед“ („Изгрев“) или след нея последва и в друго издание... Легендата „Тайната на Сминица планина“ е отпечатана в най-първата книжка на списанието (*УМ*, №1,

1919, с. 7-11), а споменът му „Моето коляно“ е в двойната книжка 2-3 от същата първа годишнина (УМ, №2-3, 1919, с. 3-9) - показател, че действително редакторите са имали съгласието на Страшимиров за сътрудничество, а и готови за публикация материали. До същите изводи достигам и взирайки се в имената на авторите, публикували в самия старт на списанието и последвалите книжки - Стилиян Чилингиров (Вж. УМ, №1, 1919, с. 2), Екатерина Манчева (Вж. УМ, №1, 1919, №2-3, 1919, с. 1, №5, 1919, с. 4), д-р Димитър Баларев (Вж. УМ, №1, 1919, с. 26-28), д-р Михаил Герасков (Вж. УМ, №1, 1919, с. 23-24, №5, 1919, с. 5-10), Тодор Хр. Дашков (Вж. УМ, №1-2, 1920, с. 34-39, №3, с. 10 - 17, №7-8, 1920, с. 43-46; И, №3, 1921, с. 28-32, №4, 1921, с. 29-31), Борис Тричков (Вж. УМ, №6, 1919, с. 12-15) и т.н.

Ученици се извяват в рубриките **Стихове**, **Стихове в проза**, **Критика**, **Разсъждения**, появяващи се най-редовно във всеки брой, и единично отпечатаните и не продължени рубрики **Епиграми** и **Нашият пантеон**.

Сравнено с останалите три списания („Здравец“, „Юноша“ и „Нов път“), издавани от Учителската книгоиздателна кооперация „Мисъл“, единствено „Изгрев“ дава място за творческите изяви на българските ученици.

Любопитно е да се отбележат две особености: при преименуването на списанието в „Изгрев“ като основен отдел се обособява **УЧЕНИЧЕСКА МИСЪЛ**, където продължава печатането на стихове, стихове в проза, разсъждения и пр., т.е. по най-пряк израз се посочва приемствеността с първите две годишнини.

Първото стихотворение, отпечатано в „Ученическа мисъл“, е „Обичам“ на Стариат генерал от Станимака (дн. Асеновград) (УМ, №1, 1919, с. 42). Под него има и бележка на редакционния комитет: *„Ако работата е самостойна, заслужава всяка похвала. Изглежда, че макар и стар, генералът е с млада душа“*. Освен че има и оценка, и закачка, бележката е важна и с това, че редакторите, макар и лаконично, поощряват с добра дума своя сътрудник. Всъщност бележката не е изолирано явление, а практика.

Ангел Каралийчев има няколко публикации. Първата от тях – „Орелът“, е подписана с „А. К. – гимназист Търново“ (УМ, №1, 1919, с. 45-46). Стихотворението е литературният дебют на поета-приказник. Редакторската похвала е: *„Зад тия бели, волни стихове се крие една буйна юношеска фантазия. На хубавата работа не липсва дълбок смисъл и силно чувство“*. „Хубавата работа“ е оценена и от читателите. Буквално в следващия брой (УМ, №2-3, 1919, с. 68-69) е отпечатана критичната бележка на Гимназист от Търново, а когато е отпечатано второто стихотворение на Каралийчев – „На кокичето“ (УМ, №4, 1919, с. 33), редакцията отбелязва: *„Хубавите стихчета са от известния на читателите автор на „Орела“ и заслужават всяка похвала“*. Тук е мястото да се изтъкне, че псевдонимът Гимназист е на Дончо Славчев, а под второто си стихотворение поетът вече се е подписал малко „по-смело“ - Ангел К.

В „Ученическа мисъл“ Никола Фурнаджиев помества десетина стихотворения, преводи и коментари, които стават причина да се заговори за младия автор и за... полагагане началото на едно дългогодишно приятелство, тъй като впечатленият от прочетеното ученик Ангел К. предприеме пътуване до малкия балкански градец Елена, за да се запознае лично [Вж. 5.]. Първоначално Фурнаджиев се подписва като Ник. Берзин (УМ, №4, 1919, с. 34). Стихотворението му е „Гроб“ и е съпроводено с редакторското отсъждане: *„Пропито със силни чувства и изпълнено с разкошни фигури, стихотворението е образцово във всяко едно отношение. Ние приветстваме юноша[та]-поет за отличната му работа“*.

С името Т. Манев и псевдонимите Т. Люсиен и Люсиен печата Камен Зидаров (ист. име Тодор Събев Манев) (УМ, №3, 1921, с. 22; И, №2, 1922, с. 24, №3-4, 1922, с. 42-43, №6, 1922, с. 19), с името Георги Славов – Георги Караславов (И, №3-4, 1922, с. 46), с псевдонимите Звезделин, Звезделин Ц. – Звезделин Цонев (ист. име Тодор Цонев Сейков) (И, №3, 1921, с. 20-21, №7, 1921, с. 21, №1, 1922, с. 18), с

Феликс – Павел Спасов (1910) (*И*, №1, 1921, с. 24-25, №3, 1921, с. 22-23, №7, 1921, с. 24-27, №2, 1922, с. 28-29), с *Валдемар* – Димитър Стоянов Панчев (1902-1977) (*И*, №3, 1921, с. 24, №5-6, 1921, с. 47-48, №1, 1922, с. 25-26, №3-4, 1922, с. 63), с *П. Добричлиев* – Пенчо Цанев Господинов (1902-1945) (*И*, №3-4, 1922, с. 47-48), с *Николай Елхов* – рано починалият перспективен поет Йордан Просеничков (1906-1923) (*И*, №6, 1922, с. 26-27), с *Ен. Белокаменски* – Енчо Стайков (*УМ*, №4, 1919, с. 34), с *Adamant* – Стефан Киров Джаков (*И*, №3-4, 1922, с. 46-47, №6, 1922, с. 25-26), с *Йордан Ведролобов* – Йордан Василев Иванов – Богдар (*И*, №3-4, 1922, с. 22), с *Жан П.* – Иван Петков (*УМ*, № 4, 1919, с. 33), със *Снежин* – Минко Савов Попов – Неволин (*И*, №1, 1921, с. 20, №3, 1921, с. 21) и т.н. Разбира се, не е възможно да се уточнят всички автори, особено онези, които са се скрили зад псевдоними като *Несретник*, *Планинче*, *Самотник*, *Самотница*, *Старият генерал*, *Флорин*, *Frohling* или подписали се с малките си имена - *Благомир*, *Джесика*, *Коля*, *Павлин*, *Michel*, *Russana* и др.

По страниците на списанието периодично са публикувани читателски отзиви – за качествата на отпечатаните ученически творби или за изданието като цяло. Особена активност в отричането на списанието предприема Л. Н. Вълчанов – адвокат в Русе, редактор на сп. „Сцена“, автор на тенденциозни критики срещу „Ученическа мисъл“ във в. „България“ (София) и сп. „Огнище“ (София). Редакторите му отговарят с две статии – „Критика или сметка?“ (*УМ*, №5, 1919, с. 35) и „Недостойни нападки на един „критик““ (*УМ*, №6, 1919, с. 36-40), с дейността си, почиваща на високи критерии и самовзискателност, а читателите - с неотслабваща вяра в редакторите Сп. Ганев и Хр. Стоянов. Също така са отпечатани и откъси от статии в други медии, оценяващи положително нивото на русенското списание.

Трудно е да се посочи в кои селища точно се разпространява списанието. Косвени данни могат да се получат въз основа на публикациите. Без да посоча абсолютно всички градове, които съпътстват името на авторите, пак ще се получи една пъстра картина, при това твърде любопитна: учениците, сътрудничили на „Ученическа мисъл“ („Изгрев“), са не само от Русе и близките селища, но и от твърде отдалечени места: **Борисовград** (дн. Първомай) (*И*, №3-4, 1922, с. 46), **Бургас** (*И*, №1 1921 с. 22, №3 1921, с. 19, 20, №5-6, 1921, с. 33), **Варна** (*УМ*, №4, 1919, с. 29; *И*, №7, 1921, с. 22), **Враца** (*И*, №5-6, 1921, с. 35), **Горна Оряховица** (*И*, №1, 1921, с. 22, №2, 1921, с. 19, №6, 1922, с. 21), **Дупница** (*И*, №5-6, 1921, с. 36, №3-4, 1922, с. 45), **Елена** (*УМ*, №4, 1919, с. 34), **Ески Джумая** (дн. Търговище) (*И*, №1, 1921, с. 20-21; №2, 1921, с. 18, №3, 1921, с. 21, №2, 1922, с. 25, №6, 1922, с. 21), **Казанлък** (*УМ*, №2-3, 1919, с. 56-57, 59; *И*, №2, 1921, с. 21, №5-6, 1921, с. 36, №7, 1921, с. 23), **Любимец** (*УМ*, №4, 1919, с. 29), **Лясковец** (*И*, №1, 1921, с. 21), **Панагюрище** (*И*, №1, 1921, с. 19, №2, 1921, с. 18-19, №5-6, 1921, с. 35, №3-4, 1922, с. 45), **Плевен** (*И*, №2, 1921, с. 19-20 и 20-21, №3, 1921, с. 20-21, №7, 1921, с. 21, №1, 1922, с. 18), **Пловдив** (*И*, №1, 1921, с. 20, №2, 1921, с. 21, №3, 1921, с. 19, №2, 1922, с. 22-23, №3-4, 1922, с. 42, 44-45, №6, 1922, с. 19, 20, 22), **Прага** (*И*, №3, 1921, с. 21), **Радомир** (*И*, №5-6 1921 с. 54-56), **Разград** (*И*, №2, 1921, с. 20), **Русе** (*УМ*, №2-3, 1919, с. 55, 59, №4, 1919, с. 30; *И*, №3, 1921, с. 21, №3-4, 1922, с. 43, №6, 1922, с. 17-18), **Свищов** (*И*, №1, 1921, с. 20, №3, 1921, с. 21), **Сливен** (*И*, №1, 1921, с. 22-23, №3, 1921, с. 19, №5-6, 1921, с. 37-38, №7, 1921, с. 23, №1, 1922, с. 21, №2, 1922, с. 24, №3-4, 1922, с. 46), **Станимака** (дн. Асеновград) (*УМ*, № 1, 1919, с. 42, 43, №2-3, 1919, с. 59), **Стара Загора** (*И*, №1, 1921, с. 21), **Татар Пазарджик** (*И*, №5-6 1921 с. 53-54), **Търново** (*И*, №1, 1921, с. 19, №3, 1921, с. 22, №5-6, 1921, с. 34, №7, 1921, с. 22, №1, 1922, с. 18-19, №2, 1922, с. 24, №3-4, 1922, с. 42-43, №6, 1922, с. 19), **Угърчин** (*И*, №5-6 1921 с. 56-57), **Цариград** (*И*, №3, 1921, с. 20), **Чирпан** (*И*, №1, 1922, с. 21, №3-4, 1922, с. 44), **Шумен** (*И*, №1, 1922, с. 19, №3, 1921, с. 19-20, №2, 1922, с. 26, №3-4, 1922, с. 44) и др.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Широката читателска аудитория недвусмислено разкрива високия рейтинг на списание „Ученическа мисъл“ („Изгрев“). То се е утвърдило сред гимназиалната младеж не само в Русе (а дали няма да е преувеличено, ако кажа нещо „еретично“ – *въпреки Русе!*), а в цялата страна, което го превръща от списание с регионално значение в общонационално средношколко издание. Лаконичните критични бележки, даването на широк достъп до страниците на списанието – включително и за мнения, несподелени от редакторите, са потвърждение на наличието на значителна комуникация. Поместените откъси от читателски мнения пък, особено в защита на *своето списание*, разкриват високата степен на доверие, което е изградено и се поддържа през годините. Заслуга на сп. „Ученическа мисъл“ („Изгрев“) е, че подпомага укрепването на значителен брой литературни, журналистически и критически пера.

ЛИТЕРАТУРА:

[1] Български периодичен печат. 1844-1944. Анотиран библиографски указател. Т. I А-М. С., 1966.

[2] Български периодичен печат. 1844-1944. Анотиран библиографски указател. Т. II Н-Я. С., 1966.

[3] Душков, Живодар. Ангел Каралийчев и Никола Фурнаджиев за списание „Ученическа мисъл“ („Изгрев“) и неговите редактори. - Извор'96: Алманах, Русе, 1996, №3, с. 75 - 76.

[4] Душков, Живодар. Никола Фурнаджиев - първи творби, първи оценки. - Извор' 2004: Алманах. 2004, №11, с. 67-80.

[5] Душков, Живодар. Русенските младежки и ученически вестници и списания, издавани до 9 септември 1944 година.- Извор' 2003: Алманах. 2003, №8, с. 20-36.

За контакти:

Гл. ас. маг. Живодар Ив. Душков, Катедра „Педагогика, психология и история“, Русенски университет „Ангел Кънчев“, e-mail: darko47@mail.bg

Докладът е рецензиран.